

Usporedba Petronijeva lika Trimalhiona i osobe cara Nerona

Kovačević, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:857680>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Ivana Kovačević

**USPOREDBA PETRONIJEVOG LIKA
TRIMALHIONA I OSOBE CARA NERONA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Maja Matasović

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA HRVATSKI LATINITET

IVANA KOVAČEVIĆ

**USPOREDBA PETRONIJEVOG LIKA
TRIMALHIONA I OSOBE CARA NERONA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Maja Matasović

Zagreb, 2020.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Gaj Petronije Arbiter	3
3. Gaj Svetonije Trankvil	4
4. Kornelije Tacit.....	5
5. Neron.....	6
5.1 Lik Nerona u Svetonijevim biografijama	7
5.2 Lik Nerona u Tacitovim Analima	10
6. Usporedba lika Nerona i lika Trimalhiona	14
7. Zaključak.....	18
8. Literatura	19
Sažetak	21

1. Uvod

„Roj se pčela spustio na vrh Kapitolija“¹

Tijekom povijesti od antičke pa sve do novovjekovne, najzapamćenija imena su imena zloglasnih vladara. Tako je jedan od najzloglasnijih vladara mongolski vladar Tamerlan koji je sagradio toranj od glava pogubljenih muškaraca,² zatim grofica Elizabeta Báthory,³ koja je mučila i ubila oko šesto djevojaka. U Drugom svjetskom ratu Adolf Hitler naredio je istrebljivanje Židova, te je u novijoj povijesti Mao Zedong, stvarni vođa KP Kine, zagovarao radikalne stavove koji su doveli do sloma kineskog gospodarstva i masovnih smrti od gladi.⁴ Sva navedena imena činila su zloglasna i zastrašujuća djela tijekom svoje vladavine.

U rimskoj povijesti koja je promijenila tri vrste vladavine, od kraljevstva preko republike do carstva, pojavljivali su se okrutni vladari koji su također svojim djelovanjem ostavili veliki trag u povijesti i oblikovali povijest kakvu danas poznajemo. Kaligula, Neron, Komod i Elagabal, poznati su po svojim čudnim odlukama, rigoroznim mjerama, ali su i jedna od najzapamćenija su imena rimske povijesti. Kaligula je poznat po svojoj rasipnosti i navodnoj želji da svoga konja pod imenom Kasač (*Incitatus*) proglasi senatorom i konzulom,⁵ zatim je Komod također okrutno vladao i zahtijevao da mu se odaju božanske počasti kao inkarnaciji Herakla,⁶ dok su Elagabala ubili pretorijanci zbog raskalašenog života.⁷ Svi oni u povijesti su ostali zapamćeni po svojim ludim odlukama, oholosti i najvažnije po postupnom uništenju rimske tradicije i običaja.

¹ Kornelije TACIT (2006): *Anali* (prev. Josip Miklič). Zagreb: Matica hrvatska, XII, 64.

² Alice BARNES-BROWN, „Tamerlane's Reign of Terror“, *History of War* (Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.historyanswers.co.uk/people-politics/tamerlanes-reign-of-terror/>).

³ „Hungarian countesses' torturous escapades are exposed“, *History* (Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.history.com/this-day-in-history/bathorys-torturous-escapades-are-exposed>).

⁴ Mao Zedong: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38733>)

⁵ Kaligula: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29920>)

⁶ Komod: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32593>)

⁷ Heliogabal: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=24858>)

Na samom početku sam navela citat iz Tacitovog djela *Anali* koji kaže da se roj pčela spustio na vrh Kapitolija. U ono vrijeme Kapitolij je predstavljao duhovno i političko središte antičkog Rima, mjesto koje se isticalo mnogobrojnim hramovima, poput hrama kapitolijske trijade koju su činili Jupiter, Junona i Minerva. Kapitolij je predstavljao centar svijeta za rimske građane, odnosno sve ono važno što su rimski građani držali vrijednim. Roj pčela možemo uzeti kao simboliku napuštanja svih tih običaja, budući da pčele kada se skupe u roj odlaze i napuštaju svoje gnijezdo. Tako su Kaligula, Neron, Komod i Elagabal poput roja pčela svojim postupcima napuštali običaje i tradiciju starih Rimljana, te u društvo koje poštuje običaje starih predaka postupno uveli nemoral, bezobraznost, rasipnost. Taj roj pčela koji se nadvio nad Rim označio je kod Tacita, uz niz drugih loših znamenja, početak Neronovog vladanja (54. godine). U ovom radu ću predstaviti Nerona kroz Svetonijeve biografije Dvanaest rimskih careva i Tacitove *Anale*, te ga usporediti s Petronijevim likom Trimalhiona iz njegovog romana *Satirikon*, te probati prikazati sličnosti između Nerona i Trimalhiona, budući da teoretičari književnosti poput Richarda H. Cruma⁸ smatraju kako je Trimalhion alter ego cara Nerona.

⁸ CRUM, Richard H., „Petronius and the Emperors, I: Allusions in the *Satyricon*“, *The Classical Weekly*, Vol 45, No. 11 (1952), str. 161-168 (Pristupljeno 5.9.2020. <https://www.jstor.org/stable/4343147>).

2. Gaj Petronije Arbiter

Gaj Petronije Arbiter (*Gaius Petronius Arbiter*) poznat je kao sudac elegancije (*elegantiae arbiter*) na Neronovom dvoru. O njegovom privatnom životu znamo malo informacija od klasičnih autora. Tacit jedini govori o nekom Petroniju koji je bio na carevom dvoru. Petronije je umro 66. g. jer je bio osumnjičen za sudjelovanje u Pizonovoj uroti, zajedno s filozofom i Neronovim učiteljem Lucijem Anejem Senekom, a ubio se tako što si je prerezao žile na večeri. Njegov način samoubojstva prikazuje kako je teatralno živio, naime, Tacit u svojim Analima opisuje kako je Petronije umro: “*neque tamen praeceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas aperire rursus et adloqui amicos, non per seria aut quibus gloriam constantiae peteret*“ (*Annales*, XVI, 19).⁹

Iako o njegovom privatnom životu znamo malo, Petronije je važan za rimsku književnost, pa ujedno i za razvitak književne vrste romana. Njegovo glavno djelo Satirikon (*Saturae, ili: Satyricon*), od kojeg su ostali očuvani samo odlomci iz 15. i 16. knjige, donosi nam priču o Enkolpiju i njegovom dečku Gitonu te Askiltu koji putuju južnom Italijom, gdje zalaze u jeftine krčme, te završe na večeri kod bogatog vulgarnog bivšeg roba Trimalhiona.¹⁰

⁹ Latinski tekst preuzet je s internetske stranice *The Latin library*. Napomena: i svi ostali primjeri na latinskom jeziku preuzeti su iz istog mjesta.

¹⁰ PETRONIJE Arbiter (1986.): *Satirikon ili vragolaste pripovijesti* (prev. Antun Branko Kalinić), Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, str. 1-27.

3. Gaj Svetonije Trankvil

Gaius Suetonius Tranquillus rođen je oko 70. godine u mjestu *Hippo Regius* u današnjem Alžiru. Službu je vršio kao privatni tajnik cara Hadrijana. Njegova služba donijela mu je mnogo informacija o privatnim životima careva, što mu je pomoglo u sastavljanju njegovog djela *Životi careva (De vita Caesarum)*. Djelo je napisao u osam knjiga te je gotovo u cijelosti sačuvano. Djelo donosi životopise careva od Gaja Julija Cezara sve do Domicijana. *Životi careva* djelo je namijenjeno zabavi i širokoj publici te obiluje anegdotama i raznim tračevima koje je načuo. Drugo poznato Svetonijevo djelo su *Znameniti muževi (Viri illustres)* u kojem iznosi životopise o istaknutim rimskim pjesnicima, govornicima, gramatičarima, povjesničarima, filozofima. Malo znamo, zapravo skoro pa ništa o privatnom životu Svetonija. Sve što nam je poznato nalazimo u pismima Plinija Mlađeg. Zahvaljujući Svetoniju, biografija kao žanr postala je zanimljiva, iako ne toliko vjerodostojna, ali slobodno se može reći kako je unio život u biografiju kao žanr, te je kroz takav način pisanja približio povijest puku koji nije zainteresiran za povijest.¹¹

¹¹ SVETONIJE Trankvil, Gaj (1978): *Dvanaest rimskih careva* (prev. Stjepan Hosu), Zagreb: Naprijed, str. 5-14.

4. Kornelije Tacit

O njegovom privatnom životu sve što znamo potječe iz njegovih vlastitih djela ili pisama njegovog prijatelja Gaja Plinija Mlađeg. Vjerojatno je rođen sredinom prvog stoljeća poslije Krista (55.-56. g.). Budući da su mu bliski prijatelji Plinije Mlađi i Verginije Ruf bili rodom iz sjeverne Italije, pretpostavlja se da je i sam Tacit podrijetlom iz Interamna ili Patavije, ali na temelju takvih pretpostavka ne treba izvoditi siguran zaključak. Postoji i druga pretpostavka koja upućuje da bi Tacit mogao biti iz Galije. Ime *Cornelius Tacitus* je vrlo rijetko, a iz Galije potječe Tacitov tast Julije Agrikola. Njegova politička karijera počinje za vrijeme Vespazijana, zatim se nastavlja pod Titom i Domicijanom. Bio je aktivan u političkom životu, došao je do položaja konzula u doba cara Nerve, a politički angažman zahtijeva govorničke sposobnosti te se istaknuo kao govornik.¹²

Svoje djelo Anali ili Od smrti božanskoga Augusta (*Annales* ili *Ab excessu divi Augusti*) napisao je u šesnaest knjiga u kojima opisuje vladavinu careva od smrti Augustove do smrti Neronove. Sačuvane su samo knjige od prve do šeste i jedanaeste do šesnaeste. Anale započinje tvrdnjom da piše *sine ira et studio*, iako nije uvijek bio objektivn. Tacit je marljivo skupljao podatke po godinama i tako temeljito opisao svaki događaj, pa nam tako iznosi informacije za čijeg konzulata se odvija određeni događaj. Otprilike trećina šesnaeste knjige Anala nije sačuvana, a izgubljene sedamaesta i osamnaesta knjiga opisivale su događaje do 68. godine, na koje se nadovezivala prva knjiga Povijesti (*Historiae*).¹³

Ostala Tacitova djela su Razgovor o govornicima (*Dialogus de oratoribus*), *Agricola* u kojem donosi životopis svoga tasta Agrikole i njegovim pohodima na Britaniju, Germanija (O podrijetlu, položaju, običajima i narodima Germanije - *De origine, situ, moribus ac populis Germaniae*), te *Historiae* u četrnaest knjiga u kojima prikazuje careve od Galbe do Domicijana, no sačuvane su samo prve četiri knjige.¹⁴

¹² TACIT (2006.), str. 10.

¹³ TACIT (2006.), str. 674.

¹⁴ VRATOVIĆ, Vladimir (2008): *Rimska književnost*. Zagreb: Biakova, str. 162.

5. Neron

Car Neron, punim imenom *Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus* (15. prosinca 37. - 9. lipnja 68.), naslijedio je Klaudija. Prvih pet godina Neronove vladavine protekle su u Augustovom duhu, budući da je Neron slušao i prihvaćao savjete svog učitelja, filozofa stoika Seneke. Njegovo razdoblje mirne vladavine završava 59. godine. Nakon što je završilo *quinquennium Neronis*, nastupa mračna strana njegove vladavine, odnosno započinje vrijeme Neronove tiranije. Za vrijeme tiranije Neron je dao pogubiti velike ličnosti kao što su Seneka, Petronije i pjesnik Lukan koji su bili optuženi da su sudjelovali u Pizonovoj uroti. Također, dao je pogubiti i vlastitu majku Agripinu. Tijekom njegove vladavine i grad Rim je stradao u požaru (64.), a krivica se pripisuje samom Neronu.¹⁵

Podatke koje imamo o Neronovom životu i političkoj aktivnosti donosi nam Svetonije u svojim biografijama Dvanaest rimskih careva, u kojima oštro govori o Neronovoj rasipnosti, nemoralnosti, umjetničkim nastupima. Drugi izvor čine Tacitovi Anali. Činjenica je kako je za Neronova vladanja umjetnost cvjetala. Priređivao je mnoge kazališne priredbe, gladijatorske igre, natjecanja, a i sam je u svemu sudjelovao. Uživao je u umjetnosti i sam se trudio biti umjetnikom. Gradio je terme za građane, a za sebe je sagradio palaču na brežuljku Eskvilinu poznatu pod nazivom *Domus aurea* (Zlatna kuća). Kako je cvjetala umjetnost, tako su širenje carstva i vojnički trijumfi za vrijeme Neronove vladavine trpjeli. Iako su poznate vojničke akcije na Istoku i obrana provincije Sirije od partskih napadača, nisu se ostvarila veća vojnička osvajanja. Pored rasipnog života, seksualnih skandala, paljenja Rima, ubojstva, Neronu se pripisuje i prvi progon kršćana.¹⁶

Za posjeta Grčkoj između 66. i 67. godine u provincijama Galiji, Hispaniji i Germaniji izbija pobuna, te ga je Senat, kada se vratio u Rim, proglasio neprijateljem rimskog naroda.¹⁷ Ne zna se točno kako je umro, neki smatraju da je počinio samoubojstvo, dok drugi smatraju da je ubijen, ali navodno su mu posljednje riječi bile: "*Qualis artifex pereo*", odnosno: „Kakav umjetnik umire sa mnom.“¹⁸

¹⁵ LISIČAR, Petar (1971): *Grci i Rimljani*, Zagreb: Školska knjiga, str. 416.

¹⁶ BEARD, Mary (2018): *SPQR Povijest starog Rima*, Zagreb: Školska knjiga, str.362.

¹⁷ LISIČAR, n. dj., str. 417.

¹⁸ SVETONIJE Trankvil, Gaj (1978): *Dvanaest rimskih careva* (prev. Stjepan Hosu), Zagreb: Naprijed, str. 251.

5.1 Lik Nerona u Svetonijevim biografijama

Svetonije na početku Neronove biografije navodi kako je važno upoznati članove obitelji Ahenobarba iz koje potječe Neron budući da je sam prisvojio sve njihove mane (Svetonije, *Nero*: 2).¹⁹ Tako navodi primjer Neronovog šukundjeda Gneja Domicija, kada je kao konzul svladao Alobrožane i Arvernijane pa se provezao kroz provinciju na slonu, praćen četom vojnika kao u svečanom trijumfu. Svetonije iznosi i komentar govornika Lucija Krasa: *“non esse mirandum, quod aeneam barbam haberet, cui os ferreum, cor plumbeum esset.”* Navodi i kako je Neronov otac Domicije bio u svakom pogledu odvratan čovjek. Na putu na Istok ubio je svog slobodnjaka zbog toga što nije htio piti koliko mu je on sam naredio, a na Apijevoj cesti pregazio je dječaka. Prilikom Neronovog rođenja Domicije je izrekao proročansku rečenicu: *„De genitura eius statim multa et formidulosa multis coniectantibus praesagio fuit etiam Domiti patris vox, inter gratulationes amicorum negantis quicquam ex se et Agrippina nisi detestabile et malo publico nasci potuisse“* (Svetonije, *Nero*: 6). Otac mu je preminuo kada je Neron imao tri godine, a majka Agripina je prognana te ga je tetka Lepida odgajala. Nakon dolaska Klaudija na vlast, Neron dobiva očevo blago te se obogatio. Budući da Neron nije bio pravi sin Klaudija, već Britanik, Agripina se udajom za Klaudija pobrinula da Neron dođe na vlast.²⁰

Neron je preuzeo vlast nakon Klaudijeve smrti, sa samo sedamnaest godina. Pred palačom je bio predstavljen kao car, te u nosiljci prenesen u pretorijanski tabor, gdje se kratkim govorom obratio vojnicima i nakon toga prenesen je u senat. Odbio je počast *patris patriae* zbog svoje mladosti (Svetonije, *Nero*: 8). Početak vladavine obilježio je počastima Klaudiju te ga proglasio bogom, svome ocu iskazao je najveće počasti, a majci je prepustio vladavinu u svim privatnim i javnim poslovima. Svoju darežljivost i rasipnost pokazao je pozivajući se na vladanje po Augustovim načelima. Ovo su neki od primjera koje Svetonije navodi: *„Divisis populo viritim quadringenis nummis senatorum nobilissimo cuique, sed a re familiari destituto annua salaria et quibusdam quingena constituit item praetorianis cohortibus frumentum menstruum gratuitum.“* (Svetonije, *Nero*: 10). Prilikom vojničkih vježbi na Martovu polju dozvoljavao je puku da ga gleda, dao je mnoge predstave različite vrste: *iuvenales, circenses, scaenicos ludos, gladiatorium munus*. Dozvolio je da oba spola iz oba staleža sudjeluju na „Velikim“ igrama (*Ludi Romani*), svakodnevno je zasipao narod

¹⁹ Za tumačenja pojedinih mjesta uz latinski je izvornik korišteno i djelo: SVETONIJE, n. dj. (17), str. 221-254.

²⁰ Svetonije u svojem djelu tu informaciju ne spominje budući da pretpostavlja da njegovi čitatelji to znaju.

raznim darovima: *milia avium cuiusque generis, multiplex penus, tesserae frumentariae, vestis, aurum, argentum, gemmae, margaritae, tabulae pictae, mancipia, iumenta atque etiam mansuetae ferae, novissimae naves, insulae, agri* (Svetonije, *Nero*: 11). Sagradio je drveni amfiteatar na Martovom polju u kojem nikoga nije dao ubiti, nego je prikazao pomorsku bitku u kojoj su plivale morske nemani. Prvi je u Rimu uveo natjecanja svake pete godine te ih je nazvao *Neronia*. Ona su po uzoru na grčke igre sadržavale glazbeno, gimnastičko i jahačko natjecanje. Otvorio je razne terme i gimnazije, te građanima davao besplatna ulja za mazanje. Obećanjima je namamio armenskog kralja Tiridata u Rim, te ga pokazao narodu, a ujedno mu je skinuo tijaru, odnosno orijentalnu kapu s glave i postavio dijadem koji simbolizira krunu kao znak kraljevske časti. Tim činom Tiridat se priznaje rimskim vazalom, a narod je Nerona pozdravio kao imperatora, te je Neron svoj lovorov vijenac položio na Kapitol i zatvorio Janov hram (Svetonije, *Nero*: 13). Taj čin simbolizira odsutnost ratova. Tijekom svoje vladavine Neron je sagradio nove oblike zgrada, odnosno pred pojedinim palačama i stambenim blokovima dao je sagraditi trijemove s ravnim krovovima kako bi se požari mogli lakše gasiti i to sve na vlastiti trošak. Zatim, Svetonije nam donosi i Neronovu želju da pomakne sve gradske zidove do Ostije i da odande jarkom dovede more u stari dio grada. Uveo je nove propise tako što je odredio granice raskoši, zabranio je u krčmama prodavati kuhana jela, osim graha i kupusa, javne je gozbe stegnuo na dijeljenje živeža. Za razliku od prijašnjih vladara koji su putovali van Rima, a i same Italije, Neron je svega dva puta putovao i to u Aleksandriju od koje je na kraju odustao zbog proroštva koja su mu nagovještala opasnost i u Ahaju. Svetonije nam donosi izvješće o Neronovoj zaljubljenosti prema umjetnosti, prvenstveno glazbi. Tolika je Neronova želja bila za javnim nastupima da je bio spreman napraviti sve da uspije u tom naumu te da se pred građanima pokaže kao izvrsni glazbenik i glumac. Prijateljima je citirao grčku poslovicu: „*occultae musicae nullum esse respectum*“ (Svetonije, *Nero*: 20). Ta poslovice koju je izgovarao potvrđuje nam da je Neron želio biti javno predstavljen kao glazbenik, željan slave, iako nije bio talentiran. Prilikom nastupa u Napulju dogodio se iznenadni potres koji je prodrmao kazalište, ali Neron nije prestao s nastupom dok nije završio pjesmu. Tamo je često nastupao i to po nekoliko puta na dan. Uživao je u naklonosti Aleksandrinaca, budući da je smatrao da su oni jedini pravi poznavatelji umjetnosti i kao takvi jedini znaju uživati u njoj. Radi toga izabrao je mladiće iz viteškog staleža i preko pet tisuća najjačih mladića iz puka da nauče razne vrste pljeskanja i oni su pljeskali i klicali prilikom Neronovog nastupa. Zvali su ih *bombos, imbrices* i *testas* (Svetonije, *Nero*: 20). Važno mu je bilo nastupati u Rimu, te je ponovo priredio „Neronovo

natjecanje“ prije dogovorenog roka. Tamo je izveo Niobu i izdržao je do četiri sata popodne. Pjevao je tragedije s maskama nalik na vlastito lice prikazujući heroje i bogove, a heroine i božice s maskama nalik na lice žene koju je upravo ljubio. Igrao je glavne uloge u pjevačkim predstavama *Canace parturiens*, *Orestes matricida*, *Oedipous excaecatus*, *Hercules insanus* (Svetonije, *Nero*: 21). Prilikom Neronovog nastupa nije bilo dozvoljeno izaći iz kazališta. Kako je načuo sam Svetonije, neke žene su i rodile na predstavama, a mnogi su skakali za zidova ili su se pravili da su mrtvi te bili izneseni van kazališta (Svetonije, *Nero*: 23). Pred protivnicima se ponašao kao da su ravnopravni, a iza leđa ih je ocrnjivao te ucijenjivao, a suce potplaćivao. Pored glazbe, Neron je gajio strast i prema konjskim zapregama, te je i sam želio biti vozač i kao takav češće nastupati u javnosti. Radi toga je otišao u Ahaju da pokaže svoje umijeće. Iz Grčke u Napulj se vratio na bijelim konjima kroz srušeni zid (kao pobjednici na igrama), jer je u tom gradu prvi puta pokazao svoju umjetnost. Slično je ušao u Ancij, Alban i Rim, ali u Rim je ušao na kolima u kojima se car August nekoć vozio u trijumfu. Na sebi je nosio grimiznu odjeću i grčki plašt izvezan zlatnim zvijezdicama, na glavi olimpijski vijenac, a u desnoj ruci pitijski. Pred njim je išla povorka noseći ostale vijence s natpisima gdje je, kada je i koje je protivnike pobijedio i s kojom pjesmom ili dramom, a za kolima su išli pljeskači koji su vikali: „*Augustianos militesque se triumphi eius esse*“ (Svetonije, *Nero*: 25).

Svetonije Nerona krase epitetima objijesti, pohote, rasipnosti, lakomosti i okrutnosti koje je sve više i više pokazivao i nije se skrivao pred građanima (Svetonije, *Nero*: 27). Tako je zalazio u krčme, mlatio ljude koji su se vraćali s gozbe, provaljivao u dućane, pljačkao ih. Gozbe je produljivao od podne do ponoći, ljeti se hladio rashlađenim kupkama, a zimi u toplim. Gostio se čak i na Martovom polju, u Velikom cirku, a gozbu su posluživale bludnice i plesačice, te se pozivao na gozbe svojih prijatelja: „*quorum uni mitellita quadragies sestertium constitit, alteri pluris aliquanto rosaria*“ (Svetonije, *Nero*: 27). Ljubovao je s udanim ženama i provodio blud s dječacima slobodnog roda. Dječaku Sporu dao je isjeći spolovilo te ga je pokušao pretvoriti u ženu, a kasnije ga je doveo u palaču i imao kao svoju ženu. Oblačio ga je u žensku odjeću i dao ga nositi u nosiljci te ga je obasipao poljupcima i vodio po sajmovima u Grčkoj i u Rimu. Zanimljiv podatak koji nam donosi Svetonije o Neronovoj rasipnosti je taj da je najrasipniji bio u gradnji. Carsku palaču proširio je od Palatina do Eskvilina, te je veličao ujaka Kaligulu koji je potrošio sav novac od Tiberija. Ono što nam je najpoznatije o Neronu, a i sam Svetonije navodi, jest požar u Rimu (64. godine) za koji je kriv sam Neron i to, kako navodi Svetonije, jer su mu smetale vijugave ulice i stare

zgrade, a za taj požar okrivio je kršćane, koje je kaznio smrtnim kaznama (Svetonije, *Nero*: 38).

Ovi primjeri koje nam donosi Svetonije o liku Neronu kao da su samo mala uvertira njegove čudne naravi, dok sljedeći primjeri o ubojstvima koje je Neron počinio i koji mu se pripisuju potvrđuju njegovu ludost i daju kredibilitet za epitet „ludog“ cara. Iako nije sam ubio poočima Klaudija, Neron je znao za njegovo umorstvo i nije to tajio, a Britanika je otrovao iz ljubomore zbog njegova glasa. Tri puta je pokušao ubiti vlastitu majku i tek iz trećeg pokušaja je uspio u naumu, a zatim je i vlastitu tetku dao ubiti. Njegovim ubojstvima nisu uspjele izmaći ni njegove žene. Prvo Oktavija koju je dao ubiti optužujući je za preljub, zatim slijedi Popeja kojom se oženio dvanaest dana nakon rastave s Oktavijom, a ubio ju je udarivši je petom jer ga je trudna i bolesna napala kada se kući kasno vratio s utrke. Antoniju, kćer Klaudijevu koja je odbila njegovu bračnu ponudu, dao je ubiti pod izgovorom da snuje prevrat. Također je dao ubiti i urotnike Pizonove i Vinicijeve urote (Svetonije, *Nero*: 35, 36). Iz ovoga se vidi kako Neron nije birao koga i kada će ubiti. Polako su počeli ustanci protiv Nerona u Galiji i Hispaniji, a po ulicama u Rimu mogli su se naći natpisi nezadovoljnih građana: „*Quis negat Aeneae magna de stirpe Neronem? - Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem*“ (Svetonije, *Nero*: 39).

Umro je u trideset i drugoj godini, na dan kada je ubio Oktaviju. Njegova smrt je izazvala opće oduševljenje u gradu, iako je postojala nekolicina koja je posjećivala njegov grob i štovala ga (Svetonije, *Nero*: 56).

5.2 Lik Nerona u Tacitovim Analima

Za razliku od Svetonija, koji počinje priču o Neronu obavještavajući nas ukratko o njegovim precima i zlodjelima koja su činili, Tacit poput pravog povjesničara navodi cijelu povijest od Agripinine udaje za Klaudija pa sve do posinjenja Nerona u klaudijevsko-julijevsku obitelj. Opravdavajući naziv svojega djela, Anali, događaje prati kronološki po godinama. Tako doznajemo da je za konzulata Gaja Antistija i Marka Sulija (50. godine) ubrzano Domicijevo (Neronovo) posinjenje, da je predložen zakon, tzv. *lex curiata*, kojim se rješavao problem posinjenja i po kojemu je imao pravo ući u klaudijevsku obitelj te dobiti naziv Neron, te doznajemo kako je njegova majka Agripina bila počašćena nadimkom *Augusta* (*Annales*, XII: 26). Neronu je za vrijeme konzulata Tiberija Klaudija i Servija

Kornelija Orfita (51. godine) prije vremena dodijeljena muževna toga, te su u njegovo ime povećani darovi vojnicima i milostinja puku. Za vrijeme igara u cirku Neron je bio vožen u trijumfalnoj haljini, za razliku od Britanika koji je provezen u preteksti. Kako navodi Tacit: „*spectaret populus hunc decore imperatorio, illum puerili habitu, ac perinde fortunam utriusque praesumeret*“ (*Annales*, XII: 41). Taj podatak nam donosi informaciju o Neronovoj nadmoći nad Britanikom koji je, za razliku od Nerona, bio pravi sin Klaudija. Iz Tacitovih Anala doznajemo kako je Neron sa šesnaest godina oženio Oktaviju, Britanikovu sestru. Zanimljiv podatak koji nam donosi Tacit jest taj da su se Agripina i njegova tetka Lepida natjecale koja će više utjecati na Nerona. Poput Svetonija, Tacit također opisuje trenutak u kojem je Neron na nosiljci iznesen ispred palače pred puk prilikom proglašenja cara, samo što Salustije to čini na dramatičniji način, dok Tacit ne ulazi toliko u detalje i ne opisuje što je Neron nosio, što je obećao narodu (*Annales*, XII: 69), ali zato donosi informacije o Klaudijevoj smrti te kako Agripina stoji iz toga (*Annales*, XII: 68). U Tacitovim Analima doznajemo kako je za vrijeme držanja pogrebnog govora za Klaudija Neron nabrajao trijumfe njegovih predaka, te kako je prilikom toga govora bio ozbiljan, ali taj govor nije napisao on, već Seneka, kao i većinu ako ne i sve njegove govore „*nam Caesar summis oratoribus aemulus; et Augusto prompta ac profluens quaeque deceret principem eloquentia fuit*“ (*Annales*, XIII: 3). Iz ovog podatka vidimo kako je Tacit koristio Cezara i Augusta kao primjere junaka koji su vladali Carstvom i bili vješti govornici, a kako je Neron prvi koji nije mogao sam napisati govore. Unatoč tome što mu je Seneka pisao govore, Neron se trudio u slikanju, pjevanju i upravljanju konjima te je uživao u svakoj vrsti slave, hvaljenju i pokornosti građana. Na dan svećanih zahvala zbog povlačenja Parta iz Armenije Neron je trebao ući u Grad u trijumfalnoj haljini uz ovacije, a posvećen mu je i kip veličine jednake Marsu Osvetniku u istom hramu. Također, Svetonije nam je dao podatak kako je Neron želio općiti s vlastitom majkom (Svetonije, *Nero*: 28), no kod Tacita doznajemo dvije informacije. Jednu od povjesničara Kluvija koji navodi kako se upravo sama Agripina nudila Neronu i to kako bi zadržala vlast, te od Fabija Rustika koji navodi kako se to nije prohtjelo Agripini, već Neronu (*Annales*, XIV: 2). Ipak, Neron se odlučio maknuti od majke te ju je odlučio ubiti, no njeno je umorstvo uspješno bilo nakon trećega pokušaja gdje je Agripina izjavila: „*occidat, dum imperet*“ (*Annales*, XIV: 9). Nakon što je ubio vlastitu majku, pripisao joj je sve optužbe za koje je i sam bio kriv, te je njen rođendan ubrojio u nesretne dane i poništio je neke njene odredbe. Za vrijeme četvrtog Neronovog konzulata u Rimu su ustanovljene petogodišnje igre po uzoru na grčke igre (XIV: 20; v. i kod Svetonija spomenute *Neronia*).

Tacit donosi detaljan opis požara u Rimu (*Annales*, XV: 39) za koji se okrivljuje Neron. Naime, kao što smo vidjeli, Svetonije nam donosi informaciju kako je Neron zapalio Rim budući da su mu smetale male i vijugave ulice. Kod Tacita doznajemo kako se među građanima proširio glas da je u trenutku požara Neron na kućnoj pozornici pjevao o propasti Troje. Prema Tacitovim Analima (XV: 38-44), doznajemo kako je požar trajao šest dana, te kako je Neron iskoristio i tu priliku da sebe pokaže u boljem svjetlu te je narodu otvorio Martovo polje, Agripinine građevine koje su se nalazile u južnom dijelu Martova polja između ulica *via lata* i *via Flaminia*. Također je podigao privremene zgrade, dao dovesti hranu iz Ostije, a cijena žita je smanjena na tri novčića. Iako je pokušao tim činom pridobiti građane, ipak nije uspio u tome te je tražio krivce za požar i na kraju okrivio kršćane. Kako bilo, ništa neće moći zamijeniti ono što je 64. godine uništeno u požaru, kako piše u Analima: *“iam opes tot victoriis quesitae et Graecarum artium decora, exim monumenta ingeniorum antiqua et incorrupta, [ut] quamvis in tanta resurgentis urbis pulchritudine multa seniores meminerint, quae reparari nequibant“* (*Annales*, XV: 41).

Pored detaljnog opisa požara, koji je uništio cijeli Grad i izazvao nemir među građanima, kod Tacita čitamo i detaljan opis Pizonove urote protiv Nerona (*Annales*, XV: 48-74). Urota je započela za vrijeme konzulata Silija Nerva i Atika Vestina (65. godine) te su u uroti bili senatori, vojnici i žene *„cum odio Neronis, tum favore in C. Pisonem“* (*Annales*, XV: 48), budući da je Pizon bio na dobrom glasu među građanima po svojoj vrlini i po plemićkom podrijetlu. Među urotnicima bili su tribun pretorijske kohorte Subrije Flav i centurion Sulpicije Asper, pjesnik i Senekin nećak Anej Lukan, Plaucije Lateran, Flavije Scevin i Afranije Kvincijan, te su im se pridružili i drugi rimski vitezovi i hrabri ratnici. Odlučili su da na dan igara u cirku sprovedu urotu, no Neronu je Milih, oslobođenik Flavija Scevina koji je naoštrio bodež za ubojstvo Nerona, javio o uroti te je ugašena, a urotnici su podlegli smrti (najčešće samoubojstvu). Većina urotnika je smrt dočekala na dugačak i bolan način, odnosno u to vrijeme karakteristična smrt je bila rezanje žila.

O rasipnosti i priređivanju gozbi također saznajemo u Analima, gdje se spominje kako je Neron na javnim mjestima priređivao gozbe i čitavim se gradom služio kao svojim domom. Tigelin, jedan od najpouzdanijih Neronovih savjetnika i zapovjednik pretorijanaca, pripremio je najznamenitiju i najraskošniju gozbu na umjetnom Agripinom jezeru. Tamo je napravljena splav na koju je stavljen gozbeni stol, a vukle su je lađe. Lađe

su bile raskošno ukrašene: *“naves auro et ebore distinctae”* (*Annales*, XV:37). Za gozbu je nabavio ptice i egzotične životinje, a pored jezera bila su bludilišta. Neron se nekoliko dana nakon gozbe „udao“ za oslobođenika Pitagoru budući da je caru bila namijenjena uloga nevjeste: *“inditum imperatori flammeum, missi auspices; dos et genialis torus et faces nuptiales, cuncta deinque spectata, quae etiam in femina nox operit”* (*Annales*, XV: 37). Pored Pitagore, Neron se udao i za oslobođenika Spora (v. gore kod Svetonija). Budući da je ostatak XVI knjige nesačuvan, kao i čitava XVII i XVIII knjiga koje opisuju događaje do 68. godine po Kristu, od Tacita ne saznajemo kako je Neron umro.

6. Usporedba lika Nerona i lika Trimalhiona

Iz prethodnih poglavlja vidjeli smo dva prikaza lika Nerona, jedan od biografa Svetonija, a drugi od povjesničara Tacita. Budući da je sam Petronije bio sudac elegancije na Neronovom dvoru i sam ga je osobno poznao, javljaju se pretpostavke kako je kroz lik Trimalhiona u svom romanu želio predstaviti Nerona, moglo bi se reći i ismijati njegovu rasipnost, bludnost, pokvarenost - jednostavno sve ono što je u to vrijeme za rimsko društvo bilo nemoralno i neprihvatljivo.

Prva sličnost veže se uz Trimalhionovo podrijetlo. On je rob oslobođenik, vulgarni skorojević, koji se obogatio. Iako Neron nije bio rob, nije mu bilo namijenjeno bogatstvo niti vladavina, bio je posvojen, a imetak (i vlast) mu je ostavio čovjek koji mu nije biološki otac. To nam potvrđuje Svetonije koji kaže: „*et subinde matre etiam relegata paene inops atque egens apud amitam Lepidam nutritus est sub duobus paedagogis saltatore atque tonsore*“ (Svetonije, *Nero*: 6). Dakle, poput Trimalhiona koji je bio rob, tako je i sam Neron živio jedan period života bespomoćan. Zahvaljujući svojoj majci on je dospio u julijevsko-klaudijevsku obitelj te tako došao na tron.

Daleko najbližnja povezanost iz koje se može naslutiti sličnost Trimalhiona i Nerona je opis prilikom proglašenja Nerona za cara. U Satirikonu je prikazana slika na kojoj je naslikan Trimalhion kako ulazi u Rim: „*erat autem venaliciium [cum] titulis pictis, et ipse Trimalchio capillatus caduceum tenebat Minervaque ducente Romam intrabat*“ (*Satyricon*, XV: 29).²¹ Na sličan način i Svetonije i Tacit opisuju trenutak u kojem je Neron bio građanima predstavljen kao novi car nakon Klaudijeve smrti. „*Palati gradibus imperator consalutatus lectica in castra et inde raptim appellatis militibus in curiam delatus est discessitque iam vesperi*“ (Svetonije, *Nero*: 8), dok Tacit taj čin opisuje ovako: „*Tunc medio diei tertium ante Idus Octobris, fortibus palatii repente diductis, comitante Burro Nero egreditur ad cohortem, quae more militiae excubiis adest. ibi monente praefecto faustis vocibus exceptus inditur lecticae. dubitavisse quosdam ferunt, respectantis rogantisque ubi Britannicus esset: mox nullo in diversum auctore quae offerebantur secuti sunt. inlatusque castris Nero et congruentia tempori praefatus,*

²¹ Uz latinski izvornik za komentare i tumačenja korišteno je i djelo: PETRONIJE Arbiter (1986.): *Satirikon ili vragolaste pripovijesti* (prev. Antun Branko Kalinić). Zagreb: Grafički zavod Hrvatske; str. 37-115.

promisso donativo ad exemplum paternae largitionis, imperator consalutatur., (Annales, XII: 69).

Nerona i Trimalhiona također spaja ljubav prema grčkim piscima i mitovima. Prilikom razgledavanja Trimalhionova dvora gosti su opazili sliku Ilijade i Odiseje zajedno s gladijatorskim igrama: „*in medio picturas haberent: Iliada et Odysian ac Laenatis gladiatorium munus*“ (Sat., XV: 29). Spajanjem prikaza Ilijade i Odiseje te gladijatorskih igri Petronije nam prikazuje Trimalhiona kao neuku ličnost koja ne razlikuje homerovsko remek-djelo od gladijatorskih igara. Poznato je kako je Neron smatrao kako su Grci jedini koji shvaćaju umjetnost i uživaju u njoj, te nam mnogobrojne primjere donose Tacit i Svetonije (v. gore). Kod Tacita imamo i prizor da je prilikom požara u Rimu Neron pjevao vlastiti ep o propasti Troje po uzoru na Homera i Vergilija: „*pervaserat rumor ipso tempore flagrantis urbis inisse eum domesticam scaenam et cecinisse Troianum excidium*“ (Annales, XV: 39), dok kod Svetonija nailazimo na citat koji je sam Neron izjavio: „*solos scire audire Graecos solosque se et studiis suis dignos ait*“ (Nero: 22). Pored toga u Satirikonu se pojavljuju mnogi primjeri grčke umjetnosti i (iskrivljenih) grčkih mitova, kao što su Trimalhionova priča o Odiseju kojemu je Kiklop kliještima iščašio palac, o dvanaest Herkulovih pothvata itd. (XV: 48).

Sam Trimalhion je poput Nerona uživao u velikim i raskošnim gozbama. Za vrijeme gozbi Neron se ljeti hladio vodom hladnom kao snijeg (Svetonije, Nero: 27), a prilikom Trimalhionove gozbe robovi iz Aleksandrije su im po rukama lijevali vodu rashlađenu snijegom (Sat., XV: 31). Sam tijekom gozbe i ugođaj koji je vladao za vrijeme gozbe bio je apsurdan i nevjerojatan. Korovi su pjevali pjesme, posluživala su se egzotična jela poput veprova, sirijskih i egipatskih datulja, prašćići namijenjeni kao poklon za goste, kolač s grožđicama, pilo se skupo vino (Sat., XV: 41). Toliko daleko doseže prikaz raskoši na gozbi da je na pladnju bila iznesena hrana po horoskopskim znakovima pa je tako, npr., iznad horoskopskog znaka Vage stajala vaga koja je na jednoj strani imala slanu, a na drugoj slatku gibanicu (XV: 35), dok je Trimalhion ponosno tumačio svaki znak posebno. Možemo smatrati kako je Petronije tim prikazom spojio Neronovo vjerovanje u zvijezde (usp. Svetonije, Nero: 36, 40) i rasipnost. Također, Trimalhionov odnos prema robovima i kuharima sličan je odnosu Nerona prema svojim robovima, a i cijelom društvu. Trimalhionova okrutnost vidi se u primjeru kada je naredio da se kazni kuhar koji je zaboravio izvaditi utrobu iz svinje. Štoviše, čak sam Trimalhion za sebe kaže kako je strog

i okrutan (*Sat.*, XV: 49), dok Svetonije govori kako je prilikom izlaska u grad Neron imao naviku mlatiti ljude koji su se vraćali s gozbe (Svetonije, *Nero*: 26).

Trimalhion je imao svoga mezimca kojega je zvao Krezom: *“puer autem lippus, sordidissimis dentibus, catellam nigram“* (*Sat.*, XV: 64). Trimalhionov odnos s Krezom je bio toliko bizaran da mu je svašta dozvoljavao i tjerao ga na svakakve stvari: *„Trimalchio, ne videretur iactura motus, basiavit puerum ac iussit supra dorsum ascendere suum. Non moratus ille usus est equo, manuque plena scapulas eius subinde verberavit“* (XV: 65). Sličan odnos je imao i Neron sa svojim mezimcima. Svetonije navodi sljedeću scenu prilikom udaje Nerona za Spora: *“cui etiam, sicut ipsi Sporus, ita ipse denupsit, voces quoque et heulatus vim patientium virginum imitatus“* (Svetonije, *Nero*: 29), dok Tacit navodi udaju za Pitagoru: *“inditum imperatori flammeum, missi auspices; dos et genialis torus et faces nuptiales, cuncta denique spectata, quae etiam in femina nox operit“* (*Annales*, XV: 37).

Svetonije je naveo kako je Neron bio rasipan u svemu, a pogotovo u gradnji, pa je tako Neron izgradio svoj dom, odnosno palaču, toliko veliku da je imala tri reda trijemova, sve je bilo u zlatu i ukrašeno draguljima i bisernim školjkama, a glavna blagovaonica je bila okrugla (Svetonije, *Nero*: 31). Slične podatke o Neronovom dvoru saznajemo i kod Tacita koji kaže da je sazidao kuću koja je bila od zlata i dragog kamenja (*Annales*, XV: 42). Petronijev opis Trimalhionovog doma sličan je Neronovom dvoru budući da je imao četiri blagovaonice, dvadeset spavaćih soba, dva mramorna trijema i niz soba za posluhu (*Sat.*, XV: 77).

Petronije XV knjigu u kojoj je opisana Trimalhionova gozba i sam opis Trimalhiona završava rečenicom: *“raptimque tam plane quam ex incendio fugimus“* (78), gdje opisuje kako su pobjegli iz Trimalhionovog doma kao iz požara. Tu rečenicu možemo smatrati potvrdom da sam Petronije smatra Nerona krivim za požar u Rimu (64.) te kako je stvarno pomno radio na prikazu lika Trimalhiona kao alter ega Neronu i time dao osudu rimskom građanstvu i samom Neronu koji su postepeno napuštali sve vrijednosti svojih predaka koji su trudom i običajima stvarali kulturu koja i danas živi kroz velike pjesnike, pisce, filozofe i vladare. Sve običaje i tradiciju su odbacili i okrenuli se raskoši, bludu, ismijavanju umjetnosti, rasipnosti. Kroz svoj roman Petronije je na satiričan način prenio sljedećim naraštajima ono što je Tacit naveo u svojem djelu Anali: *“Fastigio capitolii*

examen apium insedit“ (XII: 64), odnosno da su građani u ono vrijeme kao roj pčela odbacili običaje i tradiciju.

7. Zaključak

U današnje vrijeme pomisao na cara Nerona budi razna pitanja. Je li on stvarno zaslužan za sve što mu se pripisuje? Je li stvarno moguće da je bio toliko okrutan? Je li istina ono što nam je ostalo zapisano o njegovom životu? Prilikom izrade rada uspoređivala sam dva različita pisca. Prvo, Svetonija koji piše biografije služeći se carskim dokumentima, ali i na temelju raznih priča i tračeva koji su ispunjavali Hadrijanov dvor, zatim Tacita, povjesničara koji je prikupljajući podatke godinu za godinom opisao i život cara Nerona. Previše je sličnosti između opisa lika Nerona kod Svetonija i kod Tacita da bi se lako mogla odbaciti činjenica da je car Neron bio ohol, rasipan, bludan, te na kraju lud.

Međutim, i u njegovo vrijeme ljudi su bili intrigirani Neronovom pojavom, a tako je i Petronije bio zapanjen Neronom. No, zbog bliskosti s carem i njegove okrutnosti Petronije nije mogao javno govoriti protiv Nerona. Vjerojatno se zbog toga i razvila teorija teoretičara književnosti (v. uvod) kako je Petronije napisao Satirikon kako bi predstavio život u svoje vrijeme te ujedno dao kritiku na život Rimljana, a ponajviše predstavio cara Nerona u svom pravom svjetlu putem lika Trimalhiona. Previše je sličnosti između Svetonijevog i Tacitovog prikaza Nerona i lika Trimalhiona, kao što su podrijetlo, uživanje u umjetnosti, želja za javnim nastupima, bludnost s oslobođenicima ili robovima, rasipnost prilikom gozbi, pijanstva, luksuzna gradnja doma.

Slobodno mogu iz svega ovoga zaključiti kako nam Petronije na lukav i ne toliko transparentan način karakterizacijom lika Trimalhiona daje uvid u alter ego cara Nerona koji svojom pojavom i danas intrigira povjesničare, teoretičare književnosti i sve zaljubljenike u antički Rim.

8. Literatura

BEARD, Mary (2018.): *SPQR Povijest Starog Rima*. Zagreb: Školska knjiga.

LISIČAR, Petar (1971): *Grci i Rimljani*. Zagreb: Školska knjiga.

PETRONIJE Arbiter (1986.): *Satirikon ili vragolaste pripovijesti* (prev. Antun Branko Kalinić), Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

SVETONIJE Trankvil, Gaj (1978): *Dvanaest rimskih careva* (prev. Stjepan Hosu), Zagreb: Naprijed

VRATOVIĆ, Vladimir (2008.): *Rimska književnost*. Zagreb: Biakova d.o.o.

TACIT, Kornelije (2006.): *Anali* (prev. Josip Miklić). Zagreb: Matica hrvatska.

Internetski sadržaji:

BARNES-BROWN Alice, „Tamerlane's Reign of Terror“, *History of War* (Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.historyanswers.co.uk/people-politics/tamerlanes-reign-of-terror/>).

CRUM, Richard H., „Petronius and the Emperors, I: Allusions in the Satyricon“, *The Classical Weekly*, Vol 45, No. 11 (1952), 161-168. (Pristupljeno 5. 9. 2020. <https://www.jstor.org/stable/4343147>)

Heliogabal: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=24858>)

„Hungarian countesses' torturous escapades are exposed“, *History* (Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.history.com/this-day-in-history/bathorys-torturous-escapades-are-exposed>).

Kaligula: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29920>)

Komod: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32593>)

Mao Zedong: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. (Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38733>)

Petronius: *Satiricon liber*, online izdanje na stranici *The Latin Library* (Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.thelatinlibrary.com/petronius1.html>)

Suetonius: *De vitis Caesarum: Nero*, online izdanje na stranici *The Latin Library* (Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.thelatinlibrary.com/suetonius/suet.nero.html>)

Tacitus: *Annales, libri XII, XIV, XV, XVI*, online izdanje na stranici *The Latin Library*
(Pristupljeno 3. 9. 2020. <https://www.thelatinlibrary.com/tac.html>)

Timur: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020.
(Pristupljeno 3. 9. 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61368>)

Sažetak

Uspoređujući kako su Tacit i Svetonije opisali lik i djelo cara Nerona, te Petronijev ulomak Trimalhionova gozba iz djela Satirikon, gdje je glavni lik Trimalhion, možemo zaključiti kako postoje sličnosti između dva lika. Iako su Tacit i Svetonije različiti pisci i različita im je namjena djela, ipak se i kod njih nalaze velike podudarnosti u opisu Nerona, što nas navodi da povjerujemo u njihovu točnost. Budući da je Petronije bio u doticaju s Neronom, iako se nije s njime slagao u svemu, moguće je da nam je on s namjerom ostavio djelo u kojem se izruguje svojem caru. Prevelike su sličnosti između lika Trimalhiona i cara Nerona da bismo mogli odbaciti činjenicu kako Petronije kroz lik Trimalhiona, skorojevića koji se bestidno rasipao bogatstvom i uživao u dugim i bogatim gozbama, iskaljavao bijes na svoje sluge i hvalio se svime što posjeduje, prikazuje alter ego Nerona.